

MOTHAMA 5 TLHAMO YA LENANEO LA TIRO YA BONG LA MO GAE

Maitlamo

Maitlamo a mothama o ke go dirisa kitso e e tswang mo mothameng o o fetileng ka go:

- Lemoga dintlha tse di botlhokwa tsa bong mo pusong ya dikgaolo.
- Tlhama mananeo a magae a go tsaya kgato do itebaganya le one.
- Dumalana gore mananeo a tlaa tsewedisiwa jang.

Ithutuntsho 1: Go tihaloganya tsamaiso

Pele ga o simolola Lenaneo la gago la Bong, go botlhokwa go tihaloganya gore ke eng se se kaelang se. Mo Botswana go na le mokwalo o o iseng o feduwe Leano la Bong mo Pusong ya Dikgaolo o o ka o fiwang, kwa ntle ga moo gape o mo CD ROM **F8**. Maikaelelo a leano le ke go neela puso maikemisetso mo tekatekanong ya bong mo dipusong tsa dikgaolo ka dikgato tse di tshelang go tlhomamisa gore bo tlhamaladitswe mo, gape le ka puso ya dikgaolo. Motsamaisa dithuto wa lona o ka nna a lo fa pego e khutshwane gore mokwalo/bukana ya lona e tshotse eng. Lo tlaa lemoga gore motheo wa togomaano o bopetswe mo nneng mokwalo/bukana eo ya tsamaiso. Ke ka gore mananeo a ke didiriswa tsa tiragatso ya mananeo a. A tlaa thusa go tlhomamisa gorego tsewa dikgato tse di tlameng, di kgona go kgonwa go kala maduo a tsone le dikai.

Ithutuntsho 2: Go tla Lenaneo la Tsamaiso ya Bong

Batsena dithuto ba tlaa kopiwa go kgaogana ka ditlhopho go ya ka ditiro tsa bone mme ba tlatse motheo o lenaneo la bong ba le dira gore le tshwanele khansele ya bone. Motheo o o mo bukeng.gape o mo CD ROM **F9**.

Dikgaolo tse di tshwanetseng go tladiwa ke:

- Ke mang/ ke lephatana lefe le le tshwanetseng go tsaya kgato?
- Kitso ya tshimologo ke eng – go simololwa fa kae, ka go araba dipotso?
- Se go itebagantsweng naso?dikai ke eng – Maikaelelo a bofelo a khansele ke eng mme go tlaa bonwa jang gore a fitlheletsweka go araba dipotso?
- Go tshwanetse ga fediswa leng?
- Madi – Madi a a tshwanetseng go wetsa tiro e ke bokae?

Source: Ministry of gender equality and child welfare (Namibia), Gender training manual and resource guide.

MOTHEO WA LENANEO LA BONG MO DIKHANSELENG MO BOTSWANA						
MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG MADI	
I. TSAMAIISO						
Kemedi						
Go oketsa kemedi ya bomme ba makhanselara mo ditlhophong tse di tlang go palo e e beilweng ke SADC ya 50% ya bomme mo dipusong tsa dikgaolo e a fitlhelelwa ka 2015.	Maikemisetso a setšhaba a go bona tekatekano fag are ga makhanselara a bora le bomme – ka go tsibosa bomme le ba ba emetseng ditlhopho. Go kopa diphathi tsothe tsa seopolotiki go amogela le go diragatsa lenaneo la zebra le go tsenya dikgang tsa lone mo mailamong a tšone a ditlhopho. Boisana le babusi ba tlhago mabapi le kemedi ya bomme mo dipolotiking tsa mo gae		Makhanselara a bomme a kae mo dikhanseleng fa go dirisiwa %? Palo ya bomme ke bokae modiphathing tse di farologaneng (ka %). Gantsi ba fithelwa fa kae mo latelanong ya diphathi tseo? A go kile ga nna le kgang ya mofuta o?	Go ikaeletswe go oketsa kemedi ya bomme ka palo e e kae ka %? Go ikaeletswe go oketsa kemedi ya bomme ka % efe mo diphathing tsa sepolotiki? Go lebilwa palo e e kae – diphuthego tse di kae? Kgatelopele e tlaa kalwa jang?		
Go thomamisa gore bomme ba emetswe ka go lekana mo maemong a boeteledipele mo Khanseleng.	Go phutha le go tlhabolola dipalo tsa bomme ba ba mo maemong a boeteledipele mo pusong ya dikgaolo go balelwa le botsamaisi le dikomiti tse dingwe. Tsaya dikgato go thomamisa kemedi ya bomme mo maemong a boeteledipele mo khanseleng		A go na le dipalo ka se? Bomme ba maemo ba kae ka % mo dikhanseleng, Modulasetilo/Mothusi wa Khansela le dikomiti?	Dipalo tse di kgaogantsweng ka bong tsa bomme ba ba mo maemong a boeteledipele mo pusong ya dikgaolo. 50% ya maemo a boeteledipele a tshwanetse go nna a bomme.		
Go ruta batho le go ba tsibosa ka botlhokwa jwa kemedi ya tekatekano ya bomme mo dikhanseleng.	Tsibosa merafe ka botlhokwa jwa gore bomme ba tshwanetse go emelwa ka tekatekano mo magang le go tlhopho bomme.		Go dirilwe kana go dirwa tsiboso efe mo kgannye e?	Go lebilwe palo efe – go kwailwe bomang, batho ba le bakae, morafe ofe?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Bereka le Lephata la Thuto go kgothatsa gore tekatekano ya bong momaneoneong a thuto le tekatekano ya bong mo dikolong.		A go kile ga nna le kgang e?	Kgatelopele e tlaa kalwa jang?		
			A go kile ga nna le kgang e?	Kgatelopele e tlaa kalwa jang?		
Tsenyoletsogo						
Go aga bokgoni jwa sepolotiki jwa bomme gore ba tsenye letsogo ka botlalo mo go tseeng ditshwetso.	Go nonotsha bokopano jwa bomme ba diphathi tsothe, (lebelela tsamaiso ya bong) Buisana le makgotla a bomme mo diphathing tsa sepolotiki go lemoga bomme ba ba nang le bokgoni jwa boeteledipele le go ba pepetletsa mo maemong a boeteledipele.		A go na le bokopano jwa bomme ba diphathi tsothe? A go na le kgodiso ya mofuta oo mo diphathing tsa sepolotiki?	Diphuthago tsa bomme tsa diphathi tsothl di tlhomilwe. Di kwaisitse bomang – bomme ba ba pepetleditsweng/godisits weng ba bakae mo nakong e?		
	Lomagana le makgotla a bomme mo kgaolong le lefatheng ka bophara.		A tomagano mofuta oo e kile ya dirwa mo nakong e e fetileng?	Go ikaeletswe bokae? Go tlhomilwe ditomagano di le kae??		
G o fa makhanselara le bagolwane ba bomme dithata gore ba kgone go bua ka botlalo se ba se tsaang e le " dikgang tsa bomme."	Dira patliso ya dikitso mo go bomme.		A go kilem ga nna le tlhotlhomiso ya dikitso? Ke mofuta ofe wa dikitso o o teng?	Dipalo tsa dikitso tse di rileng tsa makhanselara.		
	Dithoko tsa thutunsho tse di lemogilweng ke makhanselara a bomme, sekai, bong, go bua mobathong/phatlalatsa le go itsetsepela fa o emeng teng kgotsa se o se dumelang.		Ke thutunsho/katiso efe e e setseng e kile ya dirwa?	Koketsogo e e ikaeletsweng ka % ? mo seemong sa tsenyoletsogo ke sefe? Se se tlaa kalwa jang? Palo e e ikaeletsweng ya dithuto tse di tsenweng ke makhanselara?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Diphuthego tsa dikhansela di dirise puo ya setšhaba gore makhanselara ba e dirise mo diphuthegong, go bo go nne le moranodi.		Ke melawana efe e e teng mo kgannye e?	Go ikaeletswe bokae?		
	Go nne le dithuto tse di nonofileng tsa makhanselara a maša, di ne di šafadiwa ka tse ding nako e ntse e tswelsetse		A mo nakong e go na le dithuto tsa ba ba simololang tiro? Di itebagantse le bomme jang? A di tsibogela bong?	Go ikaeletswe bokae? Go rutuntshitswe makhanselara a le makae? Ga kae ka go thomagana?		
Go fa borre dithata mo go tsa bong, le go ba kopa thothoetso.	Dithutopuisano ka ga bong di tshwanetse go direlwa makhanselara a borre le bomme le badiredi ba khansela.		Go setse go dirilwe dithuto dife – di tsenwe ke borre ba le kae?	Go ikaeletswe dipalo tse kae tsa makhanselara le badiredi ba ba tsenyang letsogo mo dithutong ka bong??		
	Dipuisano tsa bong le makhanselara a borre le badiredi, go balelwa boeteledipele jwa morafe.		A go kile ga tshwarwa dipuisano le makhanselara a borre?	Palo e e ikaeletsweng ya dipuisano ka bong, sekai gangwefela ka klgwedi?		
Tsiboso ya morafe						
Go tlhomamisa gore bomme le borre ba tsaya karolo ka go lekana mo mererong ya morafe le tlhomo ya tsamaiso e ikaegile ka dipalo tse di boammaaruri.	Phutha, kgaoganyana o bo o sekaseke kitso ka merafe. Kgothatsa borre go tsenya letsogo mo tiragatsong ya ditiro tsa morafe tse ka ngwao di tsewang e le tsa bomme.		Ke kitso efe e e teng ka morafe mo bogompienong?	Dipalo tsa morafe tse di kgaogantsweng ka bong?		
	Ruta, itsise o bo o anamise kitso ka dipuo tse di buiwang ke morafe ka ga dikgang tse di amang bomme jaaka ditirelo, tuelo ya tiriso, dibaka tsa matlo, dibaka tsa ditumalano le khiro le HIV le AIDS.		Dipalo tse di teng gompieno ke dife mabapi le tsenyo letsogo ya morafe/tsenyo Itsogo mo diphuthegong tsa phatlalatsa?	Se se tlaa lekanyediwa jang?		
			Ke kitso efe e e teng gompieno? E mo dipuong dife?	Palo e e ikaeletsweng ke eng? Ke kitso efe, Dipuo di le kae?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
Go thamamisa gore bomme ba a retriswamme e bile ba nna le seabe mo thomong ya ditsamaiso.	Direla bomme dithuto tse di faphegileng tsa tsenyoletsogo, o bo o thomamisa gore matshwenyego a bone a akareditswe mo tsamaisong.		Ke dipalo tse di kgaogantsweng ka bong mo diphuthegong tsa ditherisano?	Ke palo efe ya e e ikaeletsweeng ya diithutuntsho tse di tseneletseng e e ikaeletsweeng go dirwa?		
Go tsibosa borre mo magaeng le go thomamisa gore ba thaloganya tekatekano ya bong.	Dira dithutopuisano le dithlopha tsa borre o bo o kanoke mosola thutuntsho.		A dithutopuisano dingwe di kile tsa tshwarwa le dithlopha tsa borre?	Dipalo tse di ikaeletsweeng tsa dithutopuisano di tshwarwa le borre go bo go fitlhelelwa dithlopha tse di ikaeletsweeng?		
Dipuisanyo						
Go thomamisa gore mekwalo ya khansela ga tsweledisi megopolo e e sokameng ka ga bong.	Sekaseka kanamiso ya khansela ka leitlo la bong; o kwale tse di balwang tse di gwetlhang dikakanyo tse di sokameng.		A tshkatsheko ya kanamiso ya khansela e kile ya dirwa?	Dibuka tsa kanamiso tse di akaretsang bong.		
Go ithuta ga bananyana						
Go fa tlhokomelo ya bana e e seng tlhathlwa kgolo go golola golola bomme gore ba kgone go inakanya le tsa meberekho.	Tomaganyo e e kwa godimo fa gare ga khansela le Lephata la Thuto le mo go ntsheng ditlamelo tsa tlhabololo ya kgodiso ya bana.		Ke mofuta ofe wa tomaganyo o o teng?	Go ikaeletswe eng?		
	Sekaseka dituelo tsa dikolo tsa mananyana go dira gore di se ka nna kwa godimo; le go dira gore le bana ba batho ba ba sa ineeng sepe ba kgone go tsena.		Dituelo ke bokae gompieno?	Go ikaeletswe eng?		
	Thomamisa gore thuto ya dikolo tsa bananyana di tsamaalana le tsamaiso.		A thuto ya bananyana e tsamaalana le tsamaiso.	Thuto ya bananyana e e tsamaalana le tsamaiso.		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
III. BONG MO DITHULAGANYONG TSE DI TENG						
Itshireletso le ditirelo tsa tshoganetso						
Go itebaganya le dikgang tsa tshireletsego mo morafeng tse di amang bomme ka bogolo, bogolo jang mo mafelong a mekhulhu/ditakana.	Mebila yothhe e fiwe maina, fa go kgonegang teng, go dira gore ditirelo tsa tshoganetso di kgone go fitlhelela bomme ba ba leditseng go kopa thuso. Kopa ba dikgwebo ba thuso ba ba tlhokang.		Ke mekgwatha e le kae e e filiweng maina? Ke e le kae e e tlhokang go fiwa maina?	Go ikaeletswe eng? Go tlaa bo go filwe mebila e le kae maina, leng?		
Go ruta bomme le go godisa tsibogo, bogolo jang ya malwapa a a eteletsweng ke bomme mo mekhukhung, ba ba sotlegang thata ka ntlha ya melelo e e senyang mekhukhu le mats'helo a bone.	Dithulaganyo tsa tsiboso tse di itebagantseng le bomme mo go kganeleng melelo.		Ke thuto ya mofuta ofe e e dirilweng mo nakong e e fdetileng?	Ke kgwebo efe e e tshwanetseng bewa leitlho? Di le kae? Ke phokotsego e e kae ka di% e e ikaelets'weng ya botho ba ba latlhegelwang ke magae ka ntata ya melelo?		
Go tlhomamisa gore mekgwa e laolang go aga e tsengwa mo tirisong, bogolo thata gore go nna le kitso ka tiriso ya teng.	Rutuntsha maloko a merafe goreng ba ka itebaganya jang dibetso tsa tshoganetso go balelwa le ba dirisa dithu tsa thuso ya tlhologo. Go fa kitso ya bothlokwa, bogolo jang ka ga bomme, mo go tsa kago gotlhomamisa tshireletsego.		A thuto ya mofuta oo e kile ya fiwa mo nakong e e fetileng?	Go ikaeletswe bomang? Batho ba le kae, gantsi go le kae, mo dikgaolong dife?		
Itsholelo le tlhomo ya ditiro						
Go dira gore go nna le diphatlha tse di lekanang tsa khiro ka gonne bomme ba amilwe thata ke go se nang ditiro go go ileng magoletsa.	Tlhoma le go latedisa tse di ikaelets'weng go tlhomamisa tekano ya bong mo go tsa khiro mo pusong ya dikgaolo.		Dipalo tse di teng tsa bomme le borre ba ba thapilweng ke khgansele ke dife?	Go ikaeletswe palo e e kae? E tlaa latedisiwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Direla bomme mo magaeng dithutopusano ka dibaka tsa khiro go ba kgontsha go tokafatsa go kgona go bona tstone dibaka tseo.		Dipalo tsa batho ba ba sa thapiwang ke dife? Palo ya bomme ba ba sa thapiwang ke bokae fa e bapisiwa le ya borre?	Go ikaeletswe koketsego e e kae ya bomme ba ba thapiwang?		
	Dira gore go nne le kgang ya bothophi mo kabong ya madi e e itebagantseng le khiro ya bomme, selaseka ditiro tsa nonotsho tse di amanang le bong.		A tihopho ya bothophi ya mofuta oo e teng?	Go ikaeletswe eng?		
	Itsise bomme ka dibaka tsa itsholelo o dirisana le (WAD?) le banale seabe ba bangwe.		Go na le kitso efe e e teng ya dibaka tsa khiro tsa bomme?	Sekai ke eng? Se se tlaa lekanyisediwa jang?		
Go bona dipalo tse di kgaogantsweng ka bong mo go sa thapiweng mo merafeng.	Dira ditshekatsheko, phutha kitso o bo o e sekaseka.		A go na le kitso mabapi le go sa thapiwang?	Go nna teng ga dipalo tse di kgaogantsweng ka bong.		
Go rotloetsa kemedi e e lekalekanang ya bomme mo mhameng wa bojanala le mo temothuong e e busetsang.	Baakanyetsa ditlhabololo le go tsena ga bomme mo mhameng wa bojanala le temothuo e e busetsang.		Kemedi ya bomme ke efe mo kgwebong ya bojanala?	Go ikaeletswe palo e e kae ya bomme le borre ba ba tsentseng letsogo mo kgwebong ya bojanala?		
Go bona dithoto						
Go tlhomamisa gore bomme ba a boelwa mo tsamaisong ya go bona dithoto.	Baakanyetsa tsenyo letsogo e e oketsegileng ya bomme ba baagi ka go tsibosa thata le go ba fa thotloetso le thutuntsho mo go tsa dithentara.		A go na le kitso kgotsa thotloetso mo go bomme?	Ke koketsego e e kae ka di% gotsa dipalo ya dithentara tse di tswang mo go bomme le ditiro/dikonteraka tse di abetsweng bomme?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Implement and monitor quotas for women for the awarding of council contracts		Dipalo tsa di teng ke dife? A go tsamaya ka dipalo, sekai ke dintlha tse kae tse di felwang bongh a di tshwanetse go okediwa?	Palo e e beilweng e tlaa nna bokae? E tlaa latediwa Jang?		
	Melawana ya lekgotla la dithentara e tshwanetse go fetolwa ga tlhomamisa gore palo ya 50% ya bao ba mo lekgotleng leo ke bomme.		Ke bomme ba le kae ba ba nnang mo diphuthengong tsa kabo ya dithentara?	50% mo lekgotleng le le abang ditiro		
	Rotloetsa le go Dumelela dikgwebo tse di kgolo tse di neelang tiro dikgwebo tsa bomme.		A go na le dingwe tse di okang?	Go ikaeletswe eng?		
Phediso ya lehuma						
Go tlhoma manneo a a tsibogelang bong go itebaganya le maemo a a kwa godimo a lehuma a e leng gore a ama thata bomme.	Buelela kakaretso ya bong mo lenaneong la setšhaba la phokotso ya leuba.		Dipalo tse di teng tsa lehuma ke dife? Ke palo efe ya bomme ka di% ba ba tsheleng mo lehumeng? A go na maano a go fedisa lehuma le le dirilweng?	Sekai ke eng? Se se tlaa kalwa jang?		
	Tlhomamisa tlhokomelo ya tshekatsheko ya botshelo jo bo tswelletseng ka ofisi ya tseodipalo go lemoga ditlhoko le dikgato tsa twantsho tse di lebaneng go tokafatsa seemo sa matshelo sa bahumanegi.		A go kile ga nna le mofuta mongwe wa tshekatsheko o o neng wa dirwa mo nakong e e fetileng?	Maduo a tshekatsheko		
	Baakanyetsa gore go nne le tokafalo mo go boneng dithuso, go balelwa dithuso tsa dijo.		Bomme ba fithelela dithuso tsa madi go le kae? A go na le dipalo tse di supang se?	Koketsego e e ikaeletsweeng ke efe ya bomme ba bakgonang go bona dithugo tsa madi go tswa mo lekgotleng la tlhabololo ya matshelo?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Baakanyetse tiragatso ya ditiro tse di tsenyang madi, tokafatsa kabo ya madi o bo o diragatse tatediso.		Ke ditiro dife tse di dirang madi tse di setseng di le dirisiwa, di kgonega go le kae?	Sekai ke eng? Se se tlaa lekanyediwa jang?		
	Lomagana le go rotloetsa makgotla a ikemetseng ka nosi a dirang le malwapa a a humanegileng.		Makgotla a ikemetseng a le nosi a bona kemonokeng ya mofuta ofe mo nakong eno?	Se se tlaa lekanyediwa jang?		
Thotloetso mo go tsa kgwebo						
Go nonotsha go kgona go dira tiro ga bomme mo mhameng wa kgwebo, bogolo jang mo kgwebong ya maemo a kwa godimo kwa e leng gore ga ba a emelwa sentle teng.	Lomaganya dikgwebo tse di potlana tsa bomme le dibaka tse di tengtsa kgolo. Community liaison official to disseminate information and advice about sourcing economic opportunities.		Palo ya bomme fa e bapisiwa le ya borre e kae mo mhameng wa tsa kgwebo? A go na le kitso ka se?	Go ikaeletswe kgolo e e kae ka di%? Se se tlaa kalwa jang?		
Go fa bomme ba bagwebi dithata ka go ba fa dikitso le thotloetso.	Rotloetsa dikgwebo tsa puso le tse di ikemetseng ka noso le banaleseabe botlhe. Fefosa thabololo ya dikitso, go bona kitso le madi le thotloetso ya dikgwebo tsa bahumanegi.		A go na le tshwaraganelotiro ya mofuta o? A go na le sengwe se dirilweng ka se? A go na le thabololo ya dikitso mo bogompienong le kemonokeng mabapi le tsa kgwebo e e fiwang bomme?	Go ikaeletswe palo e e kae ya banaleseabe e e tlaa dirwang? Go ikaeletswe palo e e kae ya bomme ba ba tlaa fiwang dithata ka go rutuntshiwa le go engwa nokeng?		
	Baakanyetsa go nna le seabe go go oketsegileng ga dikhamphane tse di eteletsweng pele ke bomme ka go godisa tsibogo ka dibaka tse di teng jaaka dithentara Ir thomelo ysa dithoto kwa ntle.		A go na le thotloetso nngwe e teng mo dikhamphaneng tse di eteletsweng pele ke bomme mo bogompienong?	Go ikaeletswe go thama dikhamphane di le kae tse di eteletsweng pele ke bomme? Thotloetso e tlaa lekanyediwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Rulaganyetsa go pepetletsa dikgwebo tse dipotlana le go tsaya malebela mo go tse ditona.		A go kile ga nna le tshupotsela ya mofuta oo e kileng ya dirwa pele?	Go ikaeletswe eng? Go kaetswe tsela dikgwebo tse di nnye di le kae?		
Mhama o mmotlana Go rotloetsa phithhelelo ya mebaraka.	Golaganya bomme le dibaka tsa peeletso.		Dipalo tsa bomme mo madirelong a mabotlana ke dife?	Go ikaeletswe go tlhoma madirelo a magolo a le kae?		
	Golaganya bomme le bodiramogo le tlhakanelo kgwebo, jalo jalo.		Bomme ba akreditswe jang mo tlhakanelo dikgwebong le mo go kopaneng?	Go ikaeletswe koketsego e e kae ka di% ya bomme ba ba tlhakanetseng dikgwebo le ba bangwe?		
DITLAMELO						
Matlo le tshwanelo ya lefatshe						
Go rotloetsa tshwanelo ya bomme e e lekanang mo tirisong ya lefatshe.	Phutha kitso e e kgaogantsweng ka bong mo go tsa matlo. Kopa Lephata la Ditsha go tlhomamisa gore bong bo akareditswe mo tsamaisong e e diragadiwang ke Makgotla a kaboditsha. Thutuntsho ya Makgotla a Kaboditsha		A go na le kitso ya mofuta oo?	Dipalo tsa matlo tse di kgaogantsweng ka bong		
	Tlhomamisa gore go nna le tekatekano ya bong mo dikomiting tsa bong; le go kopa gore go nne le dipalo tsa bomme.		A go na ditsamaiso tse di tlhomamisa gore bomme ba bona lefatshe?	Go ikaeletswe koketsego e e kae ya palo ya bomme ba ba nang le lefatshe?		
			Komiti ya matlo gompieno e bopilwe jang?	50% ya maloko a komiti ya matlo e nne bomme.		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Oketsa mefuta ya matlo le go itlhopela lefatshe tse diteng mo malwapeng a a humanegileng; go balelwa le diphokoletso mo go bomme ba ba humanegileng.		Ma nakong e e fetileng go ne go se na tiriso ya lefatshe e e neng e neelwa bomme, mme e bile selo se se sa ntse se le teng mo dikgaolong dingwe ka fa tlase ga dikgosi.	Go ikaeletswa koketsego e e kae ya bomme ba ba nang le lefatshe?		
Go tlhomamisa gore dithoko tsa bomme di a akanyediwa ka gone ke bone ba amilweng thata ke lethoko la matlo.	Lemoga mafelo a a sa siamelang go nna o bo o tlhama ditholetso gore a tokafadiwe. Tsamaiso mo ditirong tsa itsholelo tse di seng borai go le kalokalo gore di direlwe kwa go nniwang teng.		A go kile ga dirwa tshokatsheko nngwe ya tikologo e go tshelwang mo go yone? Mela e e teng gompieno ke efe mo seemong se?	Se se tlaa lekanyediwa jang? Tshokatsheko ya go batho ba itumelela ditirelo go le kae? Se se tlaa kalwa lekanyediwa?		
Go tlhomamisa gore bomme le borre ba bona diphokoletso tse di lekanang mo matlong.	Ruta bomme ka ditsamaiso tsa matlo le diphokoletso. Kgaoganyana o bo o phuthe kitsi e e teng, e le mokgwa wa go nna go phutwa kitso. Tlhatlhuba mealo ya matlo.		Kitso e e teng gompieno ke efe mo go bomme le matlo? A gona le didiriswa tse di ka dirisiwang mabapi le ditsamaiso le diphokoletso? Dipalo tse di teng ke dife ka ga dipholetso tsa matlo, ke bomang ba ba kgonang go di bona? A go kile ga dirwa ditlhotlhomisi/ditlhatlhubo mo nakong e e fetileng?	Se se tlaa lekanyediwa jang? Kitso e e kgaogantsweng ka bong le dipalo. Tlhotlhomiso		
Go sekaseka ditsamaiso tsa matlo go bona gore di tsibogela bong.	Sekaseka ditsamaiso tse di teng mmo e di fetole go di dira gore di tsibogele bong.		A go kile ga nna tshokatsheko ya ditsamaiso?	Se se tlaa latedisiwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
Dipalangwa Go tlhomamisa gore ditlhoko tsa bomme tsa dipalangwa di tlhomamisiwa, di a lwantshiwa le go tlhomamisa gore dipalangwa tsa setšhaba di dirwa gore di sireletsege mo go bomme le bana.	Phutha kitso e e kgaogantsweng ka bong go bona gore ke bomang ba ba dirisang dipalangwa tsa setšhaba, ke ditlhoko tsa bomang tse kgonnweng, ke tsa bomang tse di sa kgonwang. Maemelo a dithekisi le a dibese le fa di emang teng, go tshwanetse go laolwa go kgona gore go tsamaya go babalesege, bogolo jang mo go bomme le bana. Go tshwanetse gore go nne le kelotlhoko e tona thata go tlhomamisa gore dithekisi di obamela maemo ya tshireletsego le melao, go balelwa le gore di kwadisiwe le gore di ni diswa go tlhatlhobelwa gore di siametse go dirisa tsela. Dithekisi di tshwanetse go dirwa gore di sireletsege, go balelwa le go fedisa go utswa bapalami. Tshireletsego ya batsamaya ka dinao, bogolo jang mo mafelong a ditakana/mekhukhu.		Go sa nneng teng ga dipalo le kitso ka badirisi ba dipalangwa tsa setšhaba – a go na le dipalo mo go se? Diphokoletso tse di dirilweng ke dife mo temeng e? A molao mongwe o kile wa dirwa? Mofuta wa tlhokomelo o o teng ke ofe? Dithekisi di kwadisiwe jang? Di ya ga kae go tlhatlhobelwa tsela? M<atshwao a tshireletsego a dinang nao ke afe? Dipalo tse di teng ka tshireletsego ya batsamaya-ka-dinao ke dife?	Kitso e e tswang mo dipalong. Se se tlaa lekanyediwa jang? Dipalo tsa mapodisi? Go ikaeletswe go fokotsa dipalo tsa kgokgontsho ka bokae ka di% Go ikaeletswe go fokotsa dipalo tsa borukuthi/dikotsi/daintsho ka boke ka di%? Dithekisi di tshwanetse go tlhokomelwa ga kae gore di siamele tsela? Go ikaeletswe eng? Se se tlaa lekanyediwa jang? Dipalo tsa mapodisi? Go ikaeletswe go fokotsa dipalo tsa dintsho tsa batsamaya-ka-dinao ka bokae ka di%		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
Go fa bomme dithata gore ba tsenye letsogo mo mhameng wa dipalangwa o o tletseng borre.	Kgobokanya kitso e e kgaogantsweng ka bong ya gore ke bomang ba ba kgweetsang ba bo ba nna le dithekisi, dibese le dikoloi tse ditona tsa dithoto. Ruta bomme go kgweetsa le go nna le dithekisi, dibese le dikoloi tsa ditona, ba tsene mo makgotleng a boradithekisi boradibese.		Kitso e e teng gompiano jaana ke efe? A go na le bomme ba ba nang le dithekisi, kgotsa ba di kgweetsa??	Go ikaeletswe eng? Go ikaeletswe go oketsa ka bokae ka d% dipalo tsa bomme ba ba nang le dithekisi le bakgweetsi ba tsone?		
Metsi, botsogo le motlakase						
Go tlhomamisa gore bomme, ba e leng gore ba amiwa thata ke nsho ya ditirelo e sa lekanang, ba fiwa phitlhelelo ya ditirelo e e seng tuelelo e kwa godimo.	Tlhatlhuba tiriso ya bomme ya ditirelo le kitso e e kgaogantsweng ka bong. Fa malwapa a a humanegileng ditirelo tse a ka kgonang go di duelela. Fa malwapam a a humanegileng ditirelo tse a ka kgonang go di duelela. Khansela e fe ba ba sa ineeng sepe diphokoleto.		A go kile ga dirwa tshekatsheko nngwe mo nakong e e fetileng? Ditirelo tse di fivang gompiano jaana ke dife, di duelelwa bokae? Go dirwa eng gompiano jaana go thusa batho ba ba humanegileng thata go bona ditirelo? A go na le bomme ba ba thapilweng mo mhameng o? (dipalo le go bapisiswa)? Go nnile le mofuta ofe wa therisano mo nakong e e fetileng? Kabo ya ditirelo e ntse jang/ke efe gompiano?	Go ikaeletswe leng/go beilwe nako e kae? Go ikaeletswe eng? Go ikaeletswe eng? Go ikaeletswe palo e e kae ya bomme ba ba thapilweng mo mhameng o? Go ikaeletswe eng?		
	Rulaganya ditirelo go tsamaalana le dithoko tsa bomme.			Go ikaeletswe eng?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Akaretsa bomme mo tsamaisong le tlhokomelo ya ditirelo le ditlamelo tse.		A go na le bomme ba ba mo tirone? (dipalo?)	Go ikaeletswe go akaretsa bomme ka le kae?		
Botsogo jwa tikologo						
Go akaretsa bomme e le bathokomedi ba ba bothokwa ba tikologo, mo ditirong tse di somareleng bong, kgotsa go dira dikgwebo go tswa mo tikologong.	Tlhamo komiti ya tsa tikologo e mo go yone bomme le borre ba emetsweng ka go lekana, go balelwa le kolelo ya matlakala le ditiro tsa go šafatsa tse di dirisitsweng. Oketsa malatsi a go olela matlakala. Aga le go tlhokomela matlo a setšhaba a boitiktso mo mafelong a a tshwanetseng.		A komiti ya go nna jalo e setse e le teng?	Go ikaeletswe eng?		
	Sekaseka tsamaiso ya kolelo matlakala mabapi Ir tsa bong.		Matlakala a olelwa ga kae?	Matlakala a tshwanetse go ne a olelwa ga kae?		
			Matlwana a boitiketso a setšhaba a ma kae? A baakangwa ga kae?	Go tshwanetse ga nna le matlwana a boitiketso a setšhaba a le kae mo khanseleng? A tshwanetse go tlhokomelwa go le kae?		
			A go na le tsamaiso ya mofuta o ka nako e?	Go ikaeletswe eng?		
HIV le AIDS						
Thibelo						
Go tlhomamisa karolo ya HIV/AIDS e e amang bong le go oketsa tsibogo ka bolwetse jo mo khanseleng.	Kitso e e kgaogantsweng ka bong ya HIV/AIDS ya dikhansele; akaretsa dithulaganyo tsa dikakanyetso tsa bong. Dira thuto e e akaretsang bong ya HIV/AIDS.		Dipalo tse di teng ke dife?	Kitso e e kgaogantsweng ka bong.		
			A go na le tsiboso e e teng mo nakong e?	Go ikaeletswe eng? Go fitlhletswe batho ba le bakae, mo nakong e e kae? E tlaa lomaganngwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Buelela o bo o rotloetse tiriso ya sekausu sa bomme gore bomme ba kgone go se bona. Thuto e e tsibogelang bong mo dikolong.		A sekausu sa bomme se teng? Fa e le gore se teng, se teng kae, se ja bokae? Go rutwa dithuto dife tsa tlhakanelo dikobo mo dikolong? A di tsibogela bong?	Go ikaeletswe go oketsa palo ya dikausu tsa bomme ka bokae gore ba tle ba di dirise? Se se tlaa lekanyediwa jang?		
Go oketsa tsibogo mo kgonegong e e kwa godimo ya go ka tsenwa ke HIV/AIDS ka ntha ya tlhaselo mo go tsa tlhakanekanelo dikobo, le go thokega ga bomme go fithelela kalafi ya morago ga tseno ke mogare.	Ditiro tse di tsibosang ka bong tse di amanang le kgokontsho mo go tsa bong le HIV/AIDS; matsela a mahibidu le a masweu, go tlhakane le maiteko a mangwe.		Khansele e tsentse letsogo jang mo dithulaganyong tsa tsiboso mo nakong e e fetileng? A e tsentse letsogo ka mašetla ya bo ya rotloetsa kgakologelo ya Malatsi a 16 mo nakong e e fetileng? A (PEP) e teng mo ditlamelong tsothe tsa botsogo? E teng mo ditlamelong di le kae?	Go ikaeletswe eng? Se se tlaa lekanyediwa jang? Go ikaeletswe go oketsa ka bokae ka di% palo Ya bomme ba ba kgonang go bona (PEP?) Go ikaeletswe koketsego e e kae ka di% ya bomme le borre ba ba yang (VCT)?		
Go ruta bomme le bomme mo go ithaopeleng bogakolodi le ithathobo tse e leng didiriswa tse di nonofileng mo go thibeleng kanamo ya HIV/AIDS.	Phutha dipalo tse di kgaogantsweng ka bong tsa (VCT?). Di dirise go tlhama maiteko a go rotloetsa bomme le borre go ya go ithathoba.		Dipalo tsa reng? Dipalo tsa bomme le borre ka di% ba yang (VCT?) ke dife?			
Kalafi						
Go tswedisa bona kalafi e e oketsegileng e sa duelelwe mo setšhabeng sotlhe.	Dipalo tse di kgaogantsweng ka bong tse di supang go kgona go bona kalafi le tlhokomelo; dikgato tsa tsamaiso go go baakanya se.		Ke bomme ba le kae fa ba bapisiwa le borre ba ba bonang kalafi ya mahala?	Kitso e e kgaogantsweng ka bong.		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Baakanyetsa go kgona go bona diritibatsi ga bomme le borre le go nna le dipalo tse di kgaogantswe ka bong mo go tseeng diritibatsi.		Khansela I dira eng go rulaganyetsa botho go bona dipilisi tse di ritibatsang bogale jwa mogare? Dipalo tse di teng ke dife mabapi le kgang e?	Go ikaeletswe eng? Ke batho ba le kae ba ba bonang kalafi? Mako nakong e e kae?		
Tlhabololo ya matshele						
Go dira gore ditlamelo tsa merafe le metshameko di fitlhelelwe ke bomme le go tlhomamisa gore bomme ba boelwa ka go lekana mo ditlamelong tse.	Phutha dipalo tse di kgaogantsweng ka bong mo tiriseng ya mabala a khansela metshameko. Tlhomamisa gore motlobo wa dibuka mongwe le mongwe o na le kartolo ya dibuka tsa bomme. Dira motlobo wa dibuka o o tsamayang gore bomme kwa dikgaolong ba kgone go bala. Tlhamama dithulaganyo go tlhomamisa gore bomme le borre ba boelwa ka go lekana mo ditlamelong tsa makgotla a dipuso tsa magae, sekai, thotloetso ya bomme go tsenelela metshameko e e neng e le ya borre fela, sekai, kgwele ya dinao le babole.		A kitso e e teng? A go na le ditlamelo tse mo metlobong ya dibula mo nakong e? A go na le metlobo ya dibuka e letelang batho? Ke dithulaganyo dife tse diteng?	Kitso e e kgaogantsweng ka bong ya tiriso ya ditlamelo tsa morafe le tsa metshameko. Go ikaeletswe eng? Di tshwanetse go dira ga kae? Go tshwanetse ga itebaganngwa le lefelo lefe? Go ikaeletswe eng?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Rulaganya ditirelo le ditshupo tse di ipelelang tse bomme ba di kgonneng le go gwetlha dikakanyo tse di sokameng. Rotloetsa dithulaganyo tse di gwetlhang dikakanyo tse di sokameng mo mo mehameng yotlhe, go balelwa lelwapa. Ruta batsadi gore bana ba bone ba tshwanetse go godisiwa jang.		A dithulaganyo tsa mofuta oo di teng?	Go ikaeletswe eng? Go ka lekanyediwa njang?		
Go gwetlha tsamaiso ya gore tlhokomelo ya bana ke maikarabelo a bomme le go ruta borre mo maikarabelong a tlhokomelo ya bana.	Nna le dithulaganyo ka ga maikarabelo a kgodiso ya bana mo go bomme le borre.		Are there any awareness programmes or training materials covering parenting responsibilities? If there are, are they gender sensitive?	How will this be measured?		
IV. Ditsamaiso tsa khiro le tikologo						
Go oketsa kemedi ya bomme mo khanseleng.	Amogela tumalano ya SADC ya gore bomme ba tshwanetse go nna 50% mo dikarolong tsothe tsa boetelediye le khiro ka ngwaga wa 2015. Rulaganya ka tatelano tekatekano ya bong mo mananeong a go dira tiro. Baakanya go tlhoka tekatekano ya bong mo makalaneng – oketsa dipalo tsa bomme ba ba thapilweng o bo o oketse dipalo tsa bomme mo maamong a a kwa godimo mmo o baakanye fa e leng gore ga go lekalelane teng thata.		Ke dikgato dife tse di tsweng go rulaganya gore tsa tekatekano ya bong di tle pele mo khirong mo khanseleng?	50% ya bomme mo dikarolong tsothe tsa khiro ka ngwaga wa 2015.		
			Dipalo tsa khiro mo khanseleng tse di tsamaalang le bong ke dife? Dipalo tsa bomme le borre ka di% tse maamong a botsamaisi ke dife? Di kgaogana jang go ya ka maphatana?	Go ikaeletswe palo ya bomme e kae ka di%, ba ba thapilwe ke khansele? Go ikaeletswe koketsego e kae maemo a botsamaisi le maphatana?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Akaretsadipalo tsa bomme e le selo se se ka se fetolweng ka e le tumalano ya botsamaisi jo bo kwa godimo.		Ke bomang ba ba tlhomamisang gore dipalo tse di ikaeletsweeng di a fitlhelelwa? A se se supilwe mo ditumalanong tsa bone?	Tumalano		
	Rulaganya lenaneo la dikitso tsa mo tirong go lomagana le la Kgato ya go baakanya dilo.		A go na le tiro nngwe e e kileng ya dirwa mo mhameng o?	Go tlaa lekanyediwa jang?		
	Bona thotloetso ya makgotla a badiri gore go nne le tekatekano e e oketsegileng ya bong mo khirong ya khansele.		A mokgotla a badiri a kile a itsisiwe?	Go tlaa lekanyediwa jang?		
Go tlhomamisa gore tsamaiso ya khiro le go tlhophisa badiri e fa miabaka a a lekaneng mo go bomme.	Dikanamisi tsa ditiro tsothe di tshwanetse go rotloetsa bomme go ikopela ditiro tseo. Makgotla a a thapang a tshwanetse go lekalekana bong.		Motheo ke eng?	Gi ikaeletswe eng?		
	Tlhopho ya badiri e e tsibogelang bong e tshwanetse ya nna teng gongwe le gongwe.		Makgotla a tsa khiroa bopilwe jang?	Tekatekano ya bong momakgotleng mo makgotleng a khiro.		
	Dipotso tsa dipotsotso ga di a tshwanela go kgetholola bomme ka tsela epe.		Gi dirwa jang gompieno? A ba tsibogela bong?	Go ikaeletswe eng?		
	Maitemogelo le dithutego di tshwanetse gi dirisiwa fa go tlhatlhabiwa gore baikopedi ba siametse ditiro go le kae					
	Tlhama mananeo a a tsepameng a tekatekano mo go tsa khiro.		Ke mofuta ofe wa lenaneo la tekatekano ya khiro le le teng?	Tsamaiso ya tsa badiri Ir tikologo		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Dirisa mokgwa go seegela ditiro fa thoko go di beela bomme. Akaretsa bong mo ditsamaisong.		Dipalo tsa bomme tse di ikaeletseng ke dife? A bong bo kile jwa akarediwa mo ditsamaisong dipe?	Tsamaiso ya tsa badiri le tikologo Matshego le tsamaiso tse di tsibogelang bong.		
Go tthomamisa gore dithulaganyo tsa dithabololo di tsibogela bong.	Dithulaganyo tsa go tthatlhama le go tthatlolola madiri di tshwanetse go itebaganya le go oketsa dikitso tsa bomme le go ba tthatlosa maemo. Tlhotlhomisa go bona dithuto le dikitso le go sekaseka badiri ba dikhansela. Tlhama o bo o diragatse ditsetla di le mmalwa tsa gore badiri le makhanselara ba itlhophele mofuta wa kago ya bokgoni. Papetletso ya makhanselara a maša le badiri. Lemoga ditlhoko tsa dikitso mo morafeng le dfitlhaelo mo mahameng e e botlhokwa ya itsholelo. Tlhabolola dithulaganyo tsa dikitso tse di beilweng leitlho. Rulaganya gore bomme ba tsena mo mafelong a go tthatlolwang dikitso mo go one.		A go kile ga dirwa tshakatsheko nngwe ya dikitso mo nakong e e fetileng? Dibaka tsa kago ya bokgoni tse di teng ke dife? A go kaela makhanselara a maša mo tirong go kile ga dirwa? A go kile ga seka sekwa tse di tshokegang? A tiro eo ya go tthatlolola dikitso e kile ya dirwa? Go dirilwe eng go dira gore bomme ba tsene mo mananeong?	Maduo a pego ya tshothomiso ya dikitso. Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang? Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang? Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang? Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang? Koketsego e e ikaeletseng ke bokae ka di% ya palo ya bomme ba ba kgonang go bona dithulaganyo?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
<p>Maemo a tiro le tikologo Go dira gore go nne le tekatekano mo go direng ga bomme mo mafelong a tiro.</p>	<p>Sekaseka tsamaiso ya malatsi a pelegi go tthomamisa gore bomme ba kgona go tsaya dikgwedi tse tharo tse di tletseng tsa malatsi a go ya go tshola bana ka seabe sa puso ya dikgaolo le Tshireletsego ya Setšhaba.</p> <p>Tlhama le go tsepamisa malatsi tshola a borre le go e tswaka ka go rutuntsha borre ka maikarabelo a go tshokomela bana. Fa go kgonega akanya ke go tlhakanela malatsi a pelegi ga bomme le borre.</p> <p>Dinako tsa diphuthego di tshwanetsae tsa lebelela dithoko tsa tsa badiri botlhe, di se ka tsa tswela go fitlha go n na bosigo.</p> <p>Direla badiri ba dikhansele ditlamelo tsa tshokomelo ya bana.</p> <p>Dira gore dithulaganyo tsa tiro e nne tse di sa kgameng.</p> <p>Tseela badiri ba ba sa dueleleng tshokomelo.</p> <p>Dira dithuto tsa maikarabelo a tshokomelo ya bana.</p> <p>Rotloetsa o bo otokafatse dikole tsa bananyana.</p>	<p>Dithulaganyo tse di teng tsa malatsi a go tshola le go tshokomela ngwana ke dife?</p> <p>Dithulaganyo tse di teng tsa gore borre le bone ba bone malatsi a go tshokomela bana ke dife? A go na le dithulaganyo tse di itebagantseng le borrangwana jo bo nang le maikarabelo?</p> <p>Tsamaiso ke eng mo dinakong tsa diphuthego?</p> <p>Ditlamelo tsa tshokomelo ya bana tse di teng ke dife?</p> <p>A go na le thulaganyo ya mofuta o o ntseng jalo ka nako e?</p> <p>A go kile ga itebaganngwa le kgang e? Jang?</p> <p>A go na le mananeo a mofutao?</p> <p>Ke ditlamelo dife tsa tshokomelo ya bananyana tse di teng?</p>	<p>Dikgwedi tse tharo tsa botsetse ka seabe sa puso ya dikgaolo le lekgotla la tshokomelo matshelo.</p> <p>Malatsi a tshokomelo ya bana a tshwanetseng go fiwa borre a tshwanetse go nna bokae??</p> <p>Go ikaeletswe eng, mo nakong efe?</p> <p>Palo ya ditlamelo tsa tshokomelo ya bana.</p> <p>Sekai ke eng? Se tlaa kalwa jang?</p> <p>Sekai ke eng? Se tlaa kalwa jang?</p> <p>Sekai ke eng? Se tlaa kalwa jang?</p> <p>Palo e ikaeletsweeng ya mafelo a tshokomelo ya bananyana.</p>			

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
Go itebaganya le dikgang tsa tsuulolo mo go tsa tlhakanelo dikobo mo khanseleng.	Tlomo le tiragatso ya tsamaiso ya kgokgontsho mo tsa tlhakanelo dikobo. Thuto ya kwa tirong le tsiboso mo go tsa kgokgontsho mo tsa tlhakanelo dikobo. Tsamaiso maitsholo go fedisa tiriso ya metlae e amanang le bong/tlhakanelo dikobo		A go na le tsamaiso ya kgokgontsho mo go tsa tlhakanelo dikobo e e teng? A go na le tsibogo ya mofuta oo? A go na le molawana wa se?	Tiragatso ya tsamaiso e e kganelang kgokgontse mo go tsa tlhakanelo dikobo. E ka latedisiwa jang? Se se ka lekanyediwa jang? Go ikaeletswe eng?		
V. MEKGWA YA TSAMAISO YA BONG						
Togamaano						
Go rerisa bomme fa go dirwa maano a khansele.	Betla ponelopele le thomo ya khansele go tlhomamisa gore e tsenya bong. Dira ditlithomiso pele ga ditogamaano go bona ditlhoko tsa bomme le borre. Rerisa bomme le borre pele ga ditogamaano di dirwa. Makala otlhe a lephatana a tshwanetse go akaretsa dikai tsa bong mo mananeong a one a kgwebo. Khansele e tshwanetse go dira dipatliso tse di kgaogantsweng ka bong tsa ka fa batho amogela ditirelo tsa bone go le kae.		Kgang ya ponelopele le thomo e e teng, ya reng ka bong? A ditshekatsheko tsa mofuta o di kile tsa dirwa? A ditherisano tsa mofuta o di kile tsa dirwa mo nakong e e fetileng? A makalana le maphatana a khansele a dirisa dikai tsa bong mo mananeong a one a tiro? A go kile ga dirwa ditshekatsheko tsa gore batho ba re ka ditirelo tse ba difiwiang?	Go ikaeletswe eng? Maduo a tshekatseheko ya tsibogo ka bong. Go ikaeletswe eng? Ditherisano di le kae? Go ikaeletswe tshophha sefe, bokae? Go ikaeletswe bokae? Go ikaeletswe eng? Ditshekatsheko di le kae, di dirwa ga kae?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
Matshego a bong Go tlhoma matshego a a nngang tsa maaiso ya bong le go bona maitlamo a batsamaisi bothle.	Khansela e tshwanetse ya nne le molmaganyi wa tsa bong mo ofising mookamedi wa khansela. Thapa batho ba ba lebilieng tsa bong. Molomaganyi wa tsa bong o tshwanetse go thusiwa ke bao ba ba dirang le tsa bong. Batsamaisi ba maemo a a kwa godimo ba tshwanetse go tsaya maikarabelo a bofelo ma go akaretseng bong mo bodireding.		A go kile ga dirwa tiro nngwe mabapi le go thoma makalana? A go thapilwe maitseanape wa tsa bong? A go dirilwe tiro nngwe mabapi le go tlhoma makalang? Ke mang yo o nang le maikarabelo mo go tsa bong? A bong bo tseletswe mo ditumalanong tsa batsamaisi ba maemo a a kwa godimo le bao ba ba lebaganeng le tsa bong? A go na le kgang ya mofuta o mo lenaneong la komiti ya batsamaisi? A go na le komiti e e itebagantseng le bong mo khanseleng?	Ditsamaiso tsa bong, di file taolo maano le meamuso. Khiro ya badiredi ke baitseanape. Botsamaisi jwa bong bo tlhongwa, bo fiwa dithata, maano le meamuso. GMS established, vested with authority, strategy, plan and resources. Maikarabelo mo tsa bong ka (PAs?). Go ikaeletswe eng? Dikomiti tsa tekano ya bong.		
	Bong bo tshwanetse jwa kwalwa mo ditumalanong tsa tiro le mo ditumalanong tsa go dira tiro tsa batsamaisi jwa maemo a a kwa godimo le bao ba ba lebaganeng le tsa bong. Bong bo tshwanetse go nna bo nna teng mo lenaneong la diphuthogo tsa batsamaisi. Tlhama komiti ya bong e e akaretsang makhanselara le banaleseabe ba bangwe go tlhomamisa gore go nna le tlhokomelo ya sepolotiki mabapi le kakaretso ya bong mo tirong ya puso ya dikgaolo.					

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Bopa lekgotla la bomme la diphathi tsothle.		A go na le lekgotla le le ka kopanyang makhanselara a bomme go kopanela kgang e e ba tshwenyang ka go tshwana?	Makgotla a bomme a tihongwa.		
	Tlhama dikaeledi tsa tsamaiso ya bong, le go tlhalosa ditsela tsa go bega.		A makgotlana a a itebagantseng le bong a tlhomilwe mo maphataneng otlhe? A barutuntshi ba barutuntshi ba akareditswe?	Makgotlana a tsa bong a tihongwa ; thutuntsho ya barutuntshi ba makgotlana a a tsamaisang tsa bong.		
	Anamisa tlhomo ya tsamaiso ya bong.		A lekgotla la ditsamaiso tsa bong le a itsiwe, a le itsisitswe ka botlalo?	Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang?		
	Tsamaiso ya bong e tlaa rulaganya mananeo a bone.		A lekgotla le le na le lenaneo?	Leano le lenaneo la tseokgato le amogelwa,		
	Tlhoma ditomagano le ditsamaiso tsa bong tsa dikhansela tse dingwe.		A go dirilwe tomagano nngwe?	Tsamaiso ya bong e lomaganngwa.		
Madi, tatediso le tshekatsheko						
Go dirisa dipalo tse di kgaogantsweng ka bong mo tatedisong,	Phutha dipalo tse di kgaogantsweng ka bong.		A kitso e e kgaogantsweng ka bong e teng? A e a dirisiwa?	Dipalo tsothle di kgaogantswe ka bong.		
tshekatshekong le kabo ya meamoso e ikaegileng ka tse di tlang pele tsa bong.	Dikai tsa bong di tshwanetse go tlhamiwa mo lekalaneng/thulaganyo nngwe le nngwe le lekalana la tsa badiri.		A go na le (diKPI?) tsa bong mo karateng ya maduo ya toropokgolo?	Di(KPI?) tsa bong di akareditswe mo karateng ya maduo ya motsemogolo.		
	Tlhomamisam gore bomme le borre tsenya letsogo ka go lekana ditherisanong tsa setshaba mo ditogamaanong le kabo ya madi.		Ke mofuta ofe wa therisano o o diragalang mo nakong eno? A bomme le borre ba tsentse letsogo?	Go ikaeletswe eng? Se ka lekanyediwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Dira tshokatsheko ya bong mo khanseleng le thulaganyo ya bong go t'homamisa gore tiriso ya madi e iteganya ka tekatekano le ditlhoko tsa bomme le borre.		A go na le kabo ya madi e e t'hamaletseng kgotsa e sa t'hamalalang e e rotloetsang tekatekano ya bong??	Sdekai ke eng? Se ka lekanyediwa jang?		
	Rotloetsa kabo ya meamuso (dintliha tsa tiriso ya madi) mo mananeong a a rotloetsang tekatekano ya bong, go balelwa le go lwantsha kgokgontsho ya bong le HIV/AIDS.		A go kile ga sekasekwa gore tiro eo e ka lopa bokae?	Tekanyetso ya madi a lenaneo le.		
	T'homamisa gore makalan a aba meamuso go itebaganya le tse di tlang pele mo go tsa bong.		A maphata a aba meamuso go tswaledisa bong?	Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang?		
Kago ya bokgoni						
Go t'homamisa gore thutuntsho e di rwa go ruta badiri le ditlhopho tsa morafe mo go tsa bong.	Baakanyetsa thuto ya t'habololo ya dikitso ya badiri ba tsamaiso ya bong. Dirisana le bantshi ba ditirelo, go t'hama dithulaganyo tsa thutunshop. Baakanya dithulaganyotsa katiso tsa makhanselara, badiredi le ditlhopho ta merafe. Dithulaganyo tse di tswelletseng tsa basupatsela le thotloetso ka ditomagano le makgotla a merafe. Kanoka seabe sa katiso.		Dithuto tse setseng di dirilwe ke dife? Dithuto tse di setseng di dirilwe ke dife? Dithuto tse di setse di dirilwe ke dife? A mananeo a mofuta oo a teng?	Go tlaa nna le dithutopuisano di le kae? Baithuti ba le kae? Sekai ke eng? Se ka lekanyediwa jang? Palo ya makhanselara le badiredi le makgotla a merafe ba ba rutuntshitsweng? Palo e ikaeletsweeng ya makhanselara le badiredi ba ba nang le seabe mo thulaganyong. Sekai ke eng? Se ka lekanyediwa jang?		

MAANO A MAITLAMO	KGATO	BOMANG	MOTHEO	MAIKAELELO	MANG	MADI
	Katiso/thutuntsho e e tsibogelang bong ya makhanselara a borre le bomme. Thutuntsh ya makhanselara le badiredi e e itebagantseng le tshekatsheko ya bong e na le maikarabelo a kakaretso ya bong.		Dithuto tse di setseng di dirilwe ke dife? Dithuto tse di setseng di dirilwe ke dife?	Palo ya makhanselara, badiredi le le ditlhopha tsa merafe tse di rutuntshitsweng? Palo e e ikaeletseng ya makhanselara, badiredi le ditlhopha tsa merafe tse di rutuntshitsweng?		
Go oketsa tsibogo mo dikgannye tsa bong.	Rulaganya lenaneo la ditiro tsa bong tse di faphegileng, Inaakanye le ditiro go godisa seemo Letsatsi la bomme; Malatsi a 16 a Kgaratlho Kwala dipampiri, dipapatso, dikapetla, letshwao, jalo jalo. Dira dikgaisano, ditiro tsa metshameko tse di gweithang dikakanyo tse di sokameng.		Khanselele e nnile le seabe mo ditiragalong dife tse di faphegileng tsa bong? Tsiboso e e dirilweng ke efe? A go na le tiri nngwe e e dirilwe mo kgaolong e? A ditiro tsa mofuta o di kile tsa dirwa mo nakong e e fetileng?	Sekai ke eng? Se tlaa lekanyediwa jang Sekai ke eng? Seka lekanyediwa jang? Sekai ke eng? Se ka lekanyediwa jang? Sekai ke eng? Se kalekanyediwa jang?		

DINTLHA TSA MOTSAMAIISA DITHUTO:

Ithutuntsho 1: Go tlhaloganya maikaelelo a tsamaiso

Nako: Metsotso e 10

Dintlha: Go bothokwa gore batsenelela dithuto ba ne ba ntse ba lebelela bokana ya maano ka ke yone e fang tlhaloso ya semolao ya lenaneo. Le fa go ntse jalo, motsamaisa dithuto o tshwanetse go lemotsha batsenelela dithuto dintlha tse di botlhokwa, fa go kgonega a dirisa boranyane jwa *power point*.

Ithutuntsho 2: Go tlhama lenaneo la bong la magae

Nako: Dioura tse 3

Didiriswa: Dilaptop tse 6 fa go kgonega (setlhophha sengwe le sengwe se dirisa e le nngwe); Didiriswa tsa go ntsifatsa.

Dintlha: Se ke sone pelo ya dithutopuisano. Se tshwanetse ga dirwa ka ditlhophha tse dinnyennyane, di kgaogana go ya ka dikitso tsa maikarabelo a bone. Go ya ka fa go ka kgonegang ka teng, badiredi le makhanselara ba tshwanetse go akarediwa, go tlhomamisa gore go nna kitso e e ikanyegang le batho ba ba lebaneng. Fa go kgonega, sethophha sengwe le sengwe se tshwanetse go nna le *laptop*, se kwale lenaneo la sone se dirisa motheo o o setseng o le mo teng, fa se ntse se tsweletse. Tiro e e dirwa mo tshokologong ya letsatsi la bobedi la dithutopuisano gore pego ya ditlhophha tsotlhe e ka kwalwa ke setlhophha se sebotlana phirimaneng eo. Pego eo e ka neelwa ditlhophha fa di kopane mo mosong o o latelang gore setlhophha se segolo gore lenaneo le le tshole megopolo gotswa mo bontsing ka fa go ka kgonegang ka teng pele ga dithoto di fela.

